

22.10.2025

Diaarinro
VN/25123/2024

Ennallistamissuunnitelman valmistelun teemaryhmän 1 Maa- ja sisävesiluontotyypit, lajien elinympäristöt sekä virtavedet ja tulvatasanteet (Artiklat 4 ja 9)

Lisäkokous, tunturiluontotyypit

Aika: keskiviikko 22.10.2025 klo 12.30–15.00

Paikka: Teams

Paikalla: pj Mikko Kuusinen, Iris Mäntylä, Turo Hjerppe, Hanna-Leena Keskinen (ympäristöministeriö), Tapani Sirviö, Antti Leinonen (maa- ja metsätalousministeriö), Tuomas Aslak Juuso, Leena Niska (Saamelaiskäräjät), siht. Marita Arvela, siht. Aija Kukkala, Antti Sallinen (Suomen ympäristökeskus), Santtu Kareksela (Metsähallitus Luontopalvelut), Niklas Björkqvist (Metsähallitus Metsätalous Oy), Mari Lyly (Suomen riistakeskus), Nora Arnkil (Tapio), Pirkko Siikamäki (ELY-keskus), siht. Raisa Nikula (Luonnonvarakeskus), Maija Häggblom (Ahvenanmaan maakuntahallitus)

Poissa: vpj Katja Matveinen, Antti Parjanne, Jouni Tammi, Janne Pitkänen, Ville Schildt (maa- ja metsätalousministeriö), Olli Ojala, Esko Hyvärinen (ympäristöministeriö), Mari Annala (Suomen ympäristökeskus), Pauliina Louhi, Sakari Sarkkola (Luonnonvarakeskus), Raisa Tiilikainen (Metsähallitus Luontopalvelut), Hannu Lehtonen (Metsähallitus Metsätalous Oy), Marja-Liisa Pitkänen ELY-keskus), Arto Sorri, Riikka Salomaa (Suomen metsäkeskus), Jarkko Nurmi (Suomen riistakeskus)

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12.31. Asialista hyväksyttiin. Puheenjohtaja toivotti Tuomas Aslak Juuson ja Leena Niskan Saamelaiskäräjiltä ja Tapani Sirviön maa- ja metsätalousministeriöstä tervetulleiksi kokoukseen.

2. Kalliot ja dyynit, tunturit -pienryhmän tulosten esittelyä ja keskustelua tunturiluontotyyppien osalta (Hanna-Leena Keskinen)

Käsittelyn aluksi kuultiin kokoukseen Saamelaiskäräjien edustajana kutsutun **Tuomas Aslak Juuson puheenvuoro**. Juuso aloitti kertomalla kotipaikkataustastaan Haltin alueella. Hän korosti, että ennallistamistoimet on aloitettava nopeasti. Ilmastomuutos on aiheuttanut vahinkoja poronhoidolle, epänormaalit luonnonolosuhteet ovat muuttuneet normaaleiksi ja tuuliolosuhteiden muutokset ovat johtaneet jopa ihmishenkien menetykseen. Ennustettavuus on heikentynyt. Poronhoidon, ihmisen ja luonnon erottaminen toisistaan on mahdotonta saamelaisten näkökulmasta, ja se on otettava huomioon ennallistamissuunnitelmissa. Suunnitelma koskee myös saamelaisten pyhiä paikkoja ja kulttuurin ydinalueita. Suomalaisen yhteiskunnan on avattava näkemystään paremmin. Tunturialueilla vesakoituminen on kiihtynyt, koivikon kasvaminen on siirtynyt pohjoisemmaksi, ja porot voivat hidastaa näitä epätoivottuja muutoksia. Myös jäkälikön muuttuminen ja jäkälien korvautuminen sammalilla on totta, mutta syyt eivät ole hyvin selvillä, vaikka tutkimus niin antaa ymmärtää. On epäselvää, miten muu maankäyttö on vaikuttanut jäkäliköihin. Juuso toi esille esimerkin laidunpaineen vaikutuksista Haltilta, missä muu maankäyttö on Luken tutkimusten mukaan laidunnuspaineen pakkautumisen keskeinen syy.

Juuso painotti, että tunturialueen ennallistamissuunnitelmassa on olennaista, että poronhoidon harjoittajat ja porojen laidunkierto huomioidaan ja laidunkiertoa hyödynnetään paliskuntien käyttö- ja hoitosuunnitelmissa. Poronhoitokiellot eivät olisi hyvä ratkaisu. Innovatiivisia ratkaisuja on pyrittävä luomaan yhdessä saamelaisten kanssa, konflikteja välttämällä. Muun maankäytön rajoitteita on otettava käyttöön tunturialueilla, jotta porojen laiduntamiselle jää tilaa. Ratkaisuja pohdittaessa porotalouden tulevaisuustyöryhmän raportti on keskeinen tietolähde, mutta muitakin tietolähteitä on, esimerkiksi monipuolista asiantuntemusta omaava saamelainen ilmastoneuvosto, joiden näkemyksiä tulisi ja kannattaisi ottaa huomioon. Saamelaisten oikeuksien huomioon ottaminen on välttämätöntä ennallistamissuunnitelmaa ja muita saamelaisten kotiseutualueilla tapahtuvia suunnitelmia laadittaessa, vaikka menneisyydessä on ollut toisin.

Puheenjohtaja Kuusinen kiitti Juusoa puheenvuorosta, josta hän tunnisti hyviä nostoja yhteistyön mahdollisuuksista. Nyt tehdään ennallistamissuunnitelman valmistelutyötä ja virallisten neuvottelujen aika saamelaisten kanssa tulee myöhemmin. On oikein hyvä, että jo tässä vaiheessa valmistelua voidaan käydä vuoropuhelua.

Keskinen kertoi esityksensä (Liite 1) aluksi pientyöryhmien tehtävänannosta ja tämän luontotyyppiryhmän ennallistamissuunnitelman sisällön valmistelutavasta, ja kertasi ennallistamisen kolme tavoitetta ennallistamisasetuksen viitekehyksessä: parantaminen, palauttaminen ja heikentymisen estäminen. Tässä kokouksessa tarkastellaan useasta luontotyyppiryhmästä niitä luontotyppejä, jotka esiintyvät tunturialueella eli poronhoidon ydinalueella, ja saamelaiskäräjälain pykälää 9 seurataan nyt valmisteluvaiheessa käytävällä keskustelulla, kun toimenpiteistä keskustellaan ensimmäistä kertaa.

Kosteikoista, vesistöistä ja kallioista tunturialueella ovat ei-hyvässä tilassa vain palsasuot, joiden ei-hyvän tilan syy on ilmaston muuttuminen. Muut luontotyyppit ovat suotuisalla suojelutasolla. Ennallistamissuunnitelmassa ei tule esittää toimenpiteitä force majeure -olosuhteiden osalta, joihin ilmastomuutos siinä luetaan.

Luonnostellussa ennallistamissuunnitelmassa toimenpiteiden kohteena eli parantamista tarvitsevana luontotyyppinä nähdään tunturikankaat, tunturikoivikot ja alpiiniset lehdot. Pääosa luontotyyppien pinta-alasta, ja siten myös parannettavasta pinta-alasta Keskinen totesi sijaitsevan Natura 2000 -alueilla.

Tilan parantamisen toimenpide-ehdotuksina Keskinen esitteli porolaidunnuksen huomioimisen parantamista maankäytön suunnittelussa ja kumulatiivisten vaikutusten kehittämistä ja totesi, että vaikka kyseessä on välttämätön tavoite, se ei ole konkreettinen toimenpide, jonka vaikuttavuutta pystyttäisiin arvioimaan ennallistamissuunnitelman kannalta.

Keskinen esitteli myös toimenpidesuosituksia, joita meneillään olevissa SAAMI-INDI ja BARIMS-hankkeessa on nostettu esiin, sekä jo kansallisessa biodiversiteettisitoumustyössä esiin nostettuja ehdotuksia valtionmetsien laajemmasta suojelusta saamelaisten kotiseutualueella porojen laidunmetsien tilaa parantavana toimena.

Tapani Sirviö esitteli poronhoitolakiin lisättävien laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien tavoitteita ja totesi niiden olevan monelta osin yhteneväisiä ennallistamissuunnitelman tavoitteiden kanssa. Lisäksi Sirviö esitteli porotalouden tulevaisuustyöryhmän loppuraportin suosituksia, josta ennallistamissuunnitelman kannalta keskeisimpänä nousee esiin suositus tukijärjestelmän kehittämisestä riippumattomaksi tuotantomäärästä. (Liite 1).

Uudistuvan poronhoitolain laidunsuunnittelutoimista esitettiin huomioita. Laidunsuunnittelulvelvoite ilman kompensatiota on uusi asia. Hoito- ja käyttösuunnitelmaan on valittava viisi toimenpidettä valmiiksi määritellystä toimenpidevalikoimasta. Uuden, kesäkuussa 2026 voimaan astuvan poronhoitolain

mukaisia hoito- ja käyttösuunnitelmia ei ole vielä käytössä. Kymmenen vuoden välein tehdään laiduntutkimus synkronissa MMM:n poromäärien asettamispäätöksen kanssa. Laki mahdollistaa poromäärien rajoittamisen tarvittaessa myös kesken kymmenvuotiskautta.

Luontotyyppien tilan seurannan järjestämiseksi ja tietopuutteiden paikkaamiseksi ehdotetaan suunnitelmaan sisällytettäväksi kuusi toimenpidettä: 6 kohtaa (kts ppt).

Juuson puheenvuoron, Keskisen ja Sirviön esityksen jälkeen käydyssä keskustelussa nousi esille mm. seuraavia kysymyksiä ja huomioita:

- Onko kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa hehtaarikohtainen kustannusraja? Mitä tehdään, jos on olemassa luontotyyppin tilaa parantava keino, mutta se on hyvin kallis? Entä halutaanko tekohengitykseltä vaikuttavia keinoja, esimerkiksi lumen kolaamista pois palsojen päältä, ottaa käyttöön?
- Puheenjohtaja arveli, että ainakin alppimailla tekohengitykseksi luokiteltavien keinojen tarkoituksenmukaisuuden tarkastelu tulee eteen ennallistamissuunnitelmia laadittaessa. Suomessa on tutkimustietoa kolaamalla aikaansaaduista keinotekoisista palsoista, ja myös meneillään oleva tutkimus Oulun yliopistossa. Asetuksessa ei vaadita ilmastonmuutoksesta aiheutuvien muutosten torjumista 'tekohengityksellä', vaikka luonto saattaisi siitä hyötyäkin. Toisaalta lumenkolaamisen kaltaiset toimet voivat viedä fokusta kustannustehokkailta toimenpiteiltä.
- Ilmastonmuutos on yleinen paine alpiinisen alueen vesiluontotyypeille, vaikka virtavesien lämpeneminen ei vielä näy suojelutasoarvioinnin tuloksissa. Sisävedet ovat vesienhoidon suunnitelmien piirissä ja niiden tilan parantaminen hoidetaan niissä määriteltävien toimenpiteiden avulla. Tuntemattomassa tilassa olevat pinta-alat, joiden tietopuutteet tule asetuksen noudattamiseksi paikata, lienevät enimmäkseen pieniä vesiä, joita ei tarkastella vesienhoitosuunnitelmissa.
- Ympäristöhallinnon tulee tarkistaa ja tarvittaessa varmistaa kalkkikalliot-luontotyyppin olo Natura 2000-suojeluperusteena; alpiinisella alueella kalkkikalliot sijaitsevat suurimmalta Natura 2000-alueilla.
- Ylä-Lapin kaukokartoitushankkeessa (ns. Ylä-Kauko) kerätty luontotyyppiaineisto on tällä hetkellä luotettavin aineisto alpiinisen alueen luontotyypeille erityisesti metsien, niittyjen, nummien ja pensastojen osalta. Sen sijaan vuoden 1995-pinta-ala-arviot ovat epäluotettavia. Näille luontotyypeille tarvitaan pelkästään tilan parantamistoimia, ei alan palauttamista.
- Poronhoitolain mukainen poronhoito on sallittua Natura 2000 -alueilla. Muuta maankäyttöä ohjaavat etunenässä alueidenkäyttölaki ja laki ympäristövaikutusten arvioinnista. Luonnonsuojelulaissa määrätään ympäristövaikutusten arvioinnista Natura 2000-alueilla, mutta hankkeiden ja eri maankäyttömuotojen yhteisvaikutusten arviointi on senkin puitteissa haasteellista.
- Metsähallitus Metsätalous Oy:ssä on toteutettu vanhojen metsien hanke, jossa käytiin vuoropuhelua saamelaiskäräjien ja Luonnonmetsät Sapmi -työryhmän kanssa.
- Saamelaiskäräjät on esittänyt Luonnonmetsät Sapmi -työryhmän näkemyksen mukaisten vanhojen metsien kriteerien käyttöönottoa. Vanhan metsän kriteereistä päättäminen on kuitenkin valtioneuvoston tehtävä.
- Huomautettiin, että poronhoidon alkutuotantotukia ei ole viime vuosina leikattu. Toisaalta uusia tukirahoitusmuotoja poronhoidolle ei ole suunnitteilla.

- Pohdittiin, miten luonteeltaan varsin laaja-alaista laidunsuunnittelua olisi mahdollista kohdentaa juuri niihin alueisiin, joihin tarvitaan tilan parannusta? Entä millä perustein voidaan laidunnuspainetta säätää kesken kymmenvuotiskauden, ja voivatko ennallistamistarpeet olla perustelu?
- Luke ja sen Kaamasen tutkimusaseman toiminta ovat avainasemassa laidunnsuunnittelun lyhyen aikavälin seurannassa. Porojen liikkuminen on poronhoitajilla tarkassa seurannassa, ja periaatteessa on mahdollista kohdentaa ja ohjata vaikutuksia pois herkiltä alueilta hoito- ja käyttösuunnitelmien puitteissa.

Keskustelun kuluessa Keskinen avasi ja kuvaili tunturialueelle ajateltuja toimenpiteitä yksityiskohtaisemmin. Keskistä ja Sirviötä kiitettiin materiaalista, hyvästä työstä ja työn koordinoinnista ministeriöiden kesken.

Esitettiin kysymys, ovatko pienryhmien esittelymateriaalit, nyt nähty Keskinen ja Sirviön esitys mukaan lukien, jo teemaryhmän varsinaisia päätöksiä, ja huomautettiin, että teemaryhmän jäsenet näkevät pienryhmien esittelymateriaalin usein ensimmäistä kertaa vasta kokouksessa, eli niihin ei pääse tutustumaan etukäteen. Missä vaiheessa teemaryhmätyössä tehdään päätökset siitä, mikä on teemaryhmän yhteisesti hyväksymä, lopullinen suunnitelmasisältöesitys.

Puheenjohtaja kehotti jäseniä ilmaisemaan, jos Keskinen ja Sirviön esityksessä on asioita, joita ei haluta hänen ottavan esille tunturiluontotyyppien tulevassa esittelyssä projektiryhmälle.

Metsähallitus Metsätalous Oy:n Niklas Björkqvist pyysi pöytäkirjaan merkittäväksi, että Keskinen esityksen Toimenpiteeseen 1 ei ole näin lyhyen tutustumisen pohjalta mahdollista ottaa kantaa siinä mielessä, että sitä voitaisiin pitää teemaryhmän yksimielisesti hyväksymänä suunnitelmasisältönä.

Selvennettiin, että Keskinen esitys tuo teemaryhmän 1 tietoon saamelaiskäräjien esittämiä asioita, joiden ei pidä ymmärtää sellaisenaan olevan teemaryhmän omaa suunnitelmasisältöä tai päätyvän siksi, sekä mielipiteitä Toimenpiteestä 1. Toimenpiteen 3 kohdalla esityksessä puolestaan tarkastellaan Saami-Indi ja Barims-hankkeiden suosituksia siitä näkökulmasta, voidaanko niistä johtaa toimenpiteitä ennallistamissuunnitelmaan.

Huomautettiin olevan edelleen jokseenkin epäselvää, miten nyt esitetty ennallistamissuunnitelmasisältö etenee projektin päätöksenteossa. Puheenjohtaja vastasi, että nyt käsitellyllä paketilla ei vielä mennä projektiryhmään, vaan sinne vietävästä esityksestä päätetään teemaryhmässä 1 myöhemmin. Tulevissa, kokonaisuutta työstävissä kokouksissa myös tehdään suunnittelua luontotyyppiryhmien yli ja sekin voi vaikuttaa tunturiluontotyyppijä koskevaan suunnitelmasisältöön.

Puheenjohtaja kiitti loppuyhteenvedossaan, että tunturiluontotyyppijä koskevan ennallistamissuunnitelmasisällön valmistelu on ollut hyvää työtä. Priorisointia on kuitenkin tehtävä ja otettava ilmastonmuutoksesta juontuva force majeure -olosuhde huomioon. Ilmastonmuutos, alueidenkäyttö ja porolaidunnus muodostavat kovan kolmikon purtavaksi ennallistamissuunnittelussa. Suomen on tarpeen ottaa komissiossa selkeästi esille alkuperäiskansojen oikeuksien merkitys ennallistamisasetuksen toimeenpanolle tunturiluontotyyppien esiintymisalueella.

3. Muut asiat.

Muita asioita ei ollut käsiteltävänä.

4. Seuraava kokous

Seuraava kokous on 31.10.2025 klo 9.00, aiheena mm. lajien elinympäristöihin keskittyvän pienryhmän työn tulokset ja tilanne.

Puheenjohtaja kiitti osallistujia ja päätti kokouksen klo 14.57.

Liite:

Liite1 Tunturialueen luontotyytit_Keskinen TR1 22.10.2025.pdf